

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКАМИ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

В. В. Нестерчук

ORCID 0000-0002-0279-3898

В статті проведено аналіз проблеми домашнього насильства над жінками. Зазначено, що ця тема потребує підвищеної уваги суспільства в цілому і соціальних служб зокрема. Насильство в сім'ї є однією з найгостріших проблем сучасності, яка має глибоке коріння і латентний характер, не має вікових, соціальних та державних кордонів.

В статті досліджено види та ступені прояву насильства в сім'ї; виявлено соціально-психологічні умови, які детермінують зміст та динаміку позитивних змін у формуванні негативного відношення до фактів сімейного насилля; вивчено досвід роботи соціальних служб України та громадських організацій з надання допомоги жінкам, що опинилися в складних життєвих обставинах.

Проаналізовано законодавче підґрунтя досліджуваного питання і з'ясовано, що в Україні за часи незалежності сформовано достатньо потужну національну нормативно-правову базу щодо протидії насильству в сім'ї, яка в свій час була інноваційною, але на сьогодні потребує суттєвих змін, які зачіпають не тільки визначення поняття насильства в сім'ї, а й механізмів виявлення і реагування.

В статті зроблено висновок про те, що проблема насильства над жінками в сім'ї не втрачає своєї актуальності і визнається як одна з найбільш гострих соціальних проблем українського суспільства. Вона негативно впливає на фізичне й психологічне самопочуття жінок, віддзеркалюється на репродуктивному здоров'ї, заважає можливості самореалізуватися, забезпечити власну фінансову незалежність. Спільні зусилля держави, освіти, охорони здоров'я, соціальних працівників, громадськості повинні бути спрямовані на швидку допомогу жінкам, які постраждали від насильства в сім'ї та захистити їх права й інтереси.

Ключові слова: домашнє насильство над жінками, види домашнього насильства, наслідки домашнього насильства, робота соціальних служб України та громадських організацій.

Актуальність дослідження. Проблема домашнього насильства взагалі та жінок зокрема відноситься до проблем підвищеної уваги суспільства. За даними статистичних досліджень 70% українських жінок піддаються різним формам знущань та принижень. Це дуже жахлива статистика для нашої країни, особливо зважаючи на те, що Україна та інші 47 країн світу ще у 2011 році підписали Стамбульську конвенцію. Прийняття Конвенції Ради Європи щодо попередження насильства щодо жінок в сім'ї і не тільки та боротьбу із цими явищами стало знаковою подією для усього цивілізованого світу. Ця Конвенція комплексно висвітлює домашнє гендерно-зумовлене насильство і на сьогодні є головним документом-путівником у даному напрямку

Об'єкт дослідження – домашнє насильство як проблема суспільства.

Предмет дослідження – соціальна робота з жінками, що зазнали насильства.

Мета статті полягає у дослідженні видів та ступенів прояву насильства в сім'ї; виявленні соціально-психологічних умов, які детермінують зміст та динаміку позитивних змін у формуванні негативного відношення до фактів сімейного насилля; визначенні критеріїв, показників і рівнів сформованості відповідальної поведінки та соціальної позиції, що унеможливує прояви домашнього насильства; вивченні досвіду роботи соціальних служб України та громадських організацій з надання допомоги жінкам, що опинилися в складних життєвих обставинах.

Методологію дослідження становили: концепції розвитку особистості як активного суб'єкта життєдіяльності (Б. Ананьєв, О. Асмолов, Д. Леонтєв, І. Маноха, В. Москаленко, Є. Рибалко, В. Скребець, Т. Ткач та ін.); основні наукові положення психології статі в контексті соціокультурних впливів (А. Борисюк, Ш. Берн, Т. Говорун, В. Каган, І. Кльоцина, І. Кон, М. Мід, К. Хорні та ін.); психологічні підходи щодо надання консультативної допомоги сім'ї (М. Боуен, О. Васильченко, Дж. Галлей, С. Гордон, В. Кемплер, З. Кісарчук, С. Мінухін, В. Сатір).

Основна частина. Попередження домашнього насильства над представницями слабкої статі у сім'ї вважається одним із своєчасних напрямків роботи соціальних служб, специфічність та особливості якої орієнтуються класичною роллю жінки-матері, жінки-берегині, активної учасниці соціального та громадського життя.

Питання домашнього насилля вважається однією з найгостріших проблем нашого часу, яке містить у собі глибокі коріння, прихований характер та інкубаційний час, не має вікових, соціальних та суспільних меж. У тих країнах, де проводиться постійний статистичний облік,

чисельність жертв від домашнього насилля сягає від 40% до 80% (Тунтуєва, 2015, с. 7).

Наразі ризики насилля в українській родині зросли ще більше: 500 тисяч чоловіків і жінок були учасниками антитерористичної операції й не проходили психологічну реабілітацію. Додати до цього ще 1,5 мільйона переселенців, які вимушені починати життя з нуля на новому місці і яким кожного дня доводиться вирішувати складні питання, що пов'язані з побутовими проблемами, такими як пошук роботи, житла, нової школи чи дитсадку тощо. Перебування в постійному стані тривоги та невизначеності також може спровокувати насилля проти близьких.

Згідно статистичі, в нашій країні кожен рік не менш 400 000 жінок переживають насилля у родині. Лише у 2016 році за даними Національної поліції України, надійшло 106,7 тис. заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з насиллям у родині, однак більша частина з них не дійшла до суду (Бордіян, Журавель та Кулаковська, 2017, с. 5).

На думку більшості жінок чи чоловіків, домашнє насильство – це побі. Так, соціологічне опитування 24 каналу, проведеного у січні 2019 року показало, що зґвалтування вважають насильством тільки 50% чоловіків та 56% жінок. Тобто для інших це все ще залишається проявом «любові».

В дійсності експерти вважають, що жертв набагато більше, тому що не всі випадки домашнього насильства стають приводом для збудження карних справ. Крім того, в нашій культурі існує традиція замовчувати такі проблеми, як то кажуть: «Не виносити сміття з хати». Таким чином, більша частина випадків щодо до сімейного насилля залишається поза увагою правоохоронців.

На наш погляд, одним з критеріїв надання кваліфікованої підтримки жертвам домашнього насилля, вважається взаємодія між всіма відомствами держави та між фахівцями, яка включає виявлення, перенаправлення та надання послуг жінкам, які постраждали від насилля, та чоловікам, які вчинили насильство.

В Україні за часи незалежності сформовано досить сильний національний, нормативно-правовий фундамент щодо протидії насиллю в сім'ї, який у свій час був інноваційним, але на сьогодні потребує значних змін, які стосуються як і визначень та понять, так і механізмів виявлення і реагування.

Всебічний аналіз насильства в сім'ї, здійснений науковцями в педагогіці, психології, кримінології, соціології та філософії дозволяє визначити наступні його характеристики: «силовий вплив (включаючи

психічний і моральний) однієї людини на іншу, який проявляється шляхом застосування сили; примушений контроль» (Щербак, 2004, с. 16); «насильство – застосування фізичної сили для досягнення будь-чого» (Яременко та Сліпушко, 2003, с. 792) або «насильство розуміється як застосування сили проти людини» (Дев'яткін, 1999, с. 92); «насильство є чинником примушеного контролю, що практикує одна людина над іншою» (Оржеховська, 2000, с. 3), або насильство – це «будь-який вплив на людину, включаючи психічний і моральний, що відбувається проти її волі» (Дев'яткін, 1999, с. 92); «застосування або загроза застосування сили у прямій або непрямій формі з метою примушення людини до певної поведінки; є циклом фізичної, вербальної, духовної та економічної образи, яка повторюється з метою влади й контролю однієї особи над іншою» (Фролова, 2004, с. 59); «взаємозв'язок індивідуально-психологічних характеристик, агентів насилля та об'єктивних умов їх життєдіяльності, і прагнення індивідів мати певні можливості з метою перетворення свого оточення» (Бодров, 2007, с. 4); «співвідношення біологічних і соціальних факторів у здійсненні насильницьких дій, яке полягає у наявності спадкових нахилів до насильства, реалізація або не реалізація яких залежить від умов соціального середовища, що детермінують цей процес, та від характеру самоусвідомлення їх людиною» (Фуркало, 1998, с. 7); «цикл фізичної, сексуальної, вербальної, емоційної та економічної наруги щодо близьких людей з метою встановлення над ними влади й контролю, який має повторювальний характер та наростаючу частоту» (Кльоцина, 2009, с. 472).

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» надає наступне тлумачення поняття «домашнього насилля» – це «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь (ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017, ст. 1).

Законодавство визначає наступні ознаки, які вказують на наявність насильницьких дій щодо людини:

- навмисність;

- фізична, сексуальна, психологічна чи економічна спрямованість дій, які можуть виявлятися як в комплексі, так і кожна з дій окремо;
- порушення конституційних прав людини («невід’ємне право на життя»), «право на повагу до його гідності», «право на свободу та особисту недоторканність», право на особисте життя, «право на володіння, користування й розпорядження своєю власністю», «право на працю», «кожен з подружжя має рівні права і обов’язки у шлюбі та сім’ї» тощо);
- наслідки на рівні нанесення моральної та фізичної шкоди, шкоди психічному здоров’ю тощо.

Першим з дослідників, який зацікавився проблемою агресії, став З. Фройд, який вважав, що агресивність по суті може бути не реакцією на подразнення, а є постійно присутнім в організмі імпульсом, зумовленим природою людини (Фройд, 2002). Взаємозв’язок агресивної поведінки та насильства розкривається у роботах Е. Фромма (1997; 1998). Дослідження процесу соціального навчання, проведені Р. Бероном і Д. Річардсон, довели, що специфічний характер міжособистісної взаємодії в сім’ях призводить до поступового засвоєння і закріплення агресивних стереотипів поведінки, який повторюється у різноманітних ситуаціях міжособистісної взаємодії (Берон та Річардсон, 2001).

Беручи до уваги теорію соціального навчання та вивчаючи наукові доробки зарубіжних вчених, А. Бова, І. Грабська, О. Шинкаренко визначають три підходи до проблеми насильства в сім’ї: соціально-історичний, системно-сімейний та індивідуально-психологічний (Бова, 2005; Грабська, 1998; Шинкаренко, 2000).

Науковці визначають, що насильство має циклічний характер і складається з трьох фаз розвитку: наростання психологічної напруги; фаза активного насильства; примирення сторін. І. Горшкова так характеризувала ці фази:

1. Напруга – окремі спалахи образ, кривди, погрозливих дій. Ця фаза характеризується відносно спокійним реагуванням з боку жінок та намаганням розрядити обстановку, але згодом, з ростом напруги, жінка дедалі втрачає здатність адекватно реагувати на випадки чоловіка та стає більш вразлива як психологічно, так і морально.

2. Гостре насильство – сплеск напруги в самій негативній формі. Припадки гніву настільки сильні, що кривдник не може заперечувати їх існування, а жінка не може відкидати, що вони надають на неї сильний вплив. Як правило після цього настає заперечення серйозності інциденту або виправдання насильницьких дій з боку чоловіка. Також у жінки може виникнути відчуття провини, яке зміщує акцент з агресора на жертву насильства.

3. «Медовий місяць». Це період так званого «примирення» – чоловік може бути добрим, люблячим, винуватим, обіцяти ніколи не повторювати насильство або, навпаки, закріпити за жінкою почуття провини, звинувачуючи її у тому, що це вона спровокувала насильство. Для жінки це щаслива фаза, в якій вона вірить, що її супутник може змінитися. Але, як правило, в подальшому вищевказані періоди можуть повторюватися. (Горшкова, 2003, с. 23).

Мотиви прояву насильства досить численні. Вони визначаються поєднанням різних факторів. Одні фактори пов'язані з об'єктами, котрі вчиняють насилля, інші – з жертвами насилля, а треті стосуються і тих, і інших.

До факторів ризику, як насильства з боку інтимного партнера, так і сексуального насилля, включають: низький рівень освіти; жорстоке поведіння в дитинстві; спостережуване насильство у відносинах між батьками; антисоціальний розлад особистості; вживання алкоголю; терпимість до домашнього насилля з боку суспільства; гендерні нерівності тощо. Крім того, може спрацьовувати механізм «перенесення», наприклад, чоловіки, які мали численні сексуальні стосунки до початку сімейного життя та продовжують в тому ж дусі і після нього можуть також підозрювати своїх дружин в нерозбірливих сексуальних зв'язках, що також може викликати прояви насильства щодо жінки (Кльоціна, 2009, с. 88).

Фактори, безпосередньо пов'язані з насильством з боку інтимного партнера, включають: минулий досвід насильства; розбіжності між подружжям і незадоволеність в подружньому житті; труднощі в спілкуванні між партнерами (Кльоціна, 2009, с. 89).

Фактори ризику, характерні для здійснення сексуального насильства, включають: віру в честь сім'ї і сексуальну чистоту; ідеології домінуючого становища чоловіків в сексуальних відносинах; слабкі правові санкції за сексуальне насильство (Кльоціна, 2009, с. 90).

На жаль, домашнє насильство не має ні соціальних, ні національних меж, і трапляється у всіх суспільних прошарках, незалежно від рівня освіти чи матеріальної ситуації. Насильство з боку інтимного партнера (фізичне, сексуальне і емоційне) і сексуальне насильство призводять до серйозних короточасних і тривалих проблем фізичного, психічного, сексуального та репродуктивного здоров'я у жінок. Ці форми насильства також позначаються на їх дітях і породжують значні соціальні та економічні втрати для жінок, їх сімей та суспільства.

Сім'я є найважливішою структурною складовою суспільства, яка закладає основи соціальних норм і впливає на процес первинної соціалізації особистості, бере участь в економічних і культурних процесах,

тому добробут і стабільність сім'ї є умовою для соціально-економічної і політичної стабільності суспільства, а також гарантує стратегічну безпеку будь-якої держави.

Намагаючись вирішити проблему насилля у родині, у грудні 2017 року Верховна Рада України ухвалила закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», в якому запропоновано інший підхід (із застосуванням європейських стандартів) щодо боротьби з цим негативним явищем у суспільстві. Цей закон набув чинності з 7 січня 2018 року. Він значно розширює коло тих, хто має реагувати на випадки домашнього насилля. Це можуть бути: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, прокуратура, уповноважені з питань пробації, суди, поліція.

До органів та установ, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, відносяться:

1. Спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, яким визначено Міністерство соціальної політики України, а також відповідні управління місцевих державних адміністрацій.

2. Відповідні підрозділи органів внутрішніх справ, до яких належать служба дільничних інспекторів поліції та кримінальна поліція у справах дітей органів внутрішніх справ.

3. Органи опіки та піклування.

4. Спеціалізовані установи для осіб, які вчинили домашнє насилля, та жертв такого насильства, до яких належать: кризові центри для членів сімей, у яких вчинено домашнє насилля або існує реальна загроза його скоєння; центри медико-соціальної реабілітації жертв насилля в сім'ї (Бордіян, Журавель та Кулаковська, 2017, с. 67).

Однак, попри те, що є позитивні зрушення в напрямку вирішення проблеми домашнього насилля щодо осіб слабкої статі, це питання все ще залишається досить актуальним у теорії та практиці соціальної сфери. Ця проблема існує давно й у всіх країнах та відображає дисгармонію і перекося, що існують у взаєминах у суспільстві.

Крім очевидних прогалин в чинному законодавстві також гостро стоїть проблема високого ступеня латентності потерпілих. По-перше, це обумовлено небажанням жертв звертатися в правоохоронні органи у зв'язку з недовірою до поліції, через усталені упередження про методи її роботи. Також вагомим аргументом для жертв є побоювання втратити фінансову підтримку, без якої забезпечувати себе або дітей стане неможливим. По-друге, деякі категорії залежних членів сім'ї фізично не здатні звернутися в правоохоронні органи з причини віку, інвалідності,

рівню інформованості тощо. Так, жінки, які зазнали побоїв, принижень, сексуального домагання, або інших форм насильства з боку чоловіка, і хочуть змінити ситуацію, проте не наважуються зробити це, боячись афішувати ситуацію і піддатися осуду з боку оточення, позбутися матеріальної підтримки, а також залишитися на самоті, в разі, якщо чоловік отримує тюремне покарання за свої діяння. Правоохоронці часто стикаються з випадками, коли потерпілий член сім'ї неодноразово подає і забирає заяву про вчинені над ним насильницькі дії.

Висновки. Підводячи підсумок, слід сказати, що проблема насильства над жінками в сім'ї не втрачає своєї актуальності і визнається як одна з найбільш гострих соціальних проблем українського суспільства. Сімейна жорстокість і домашнє насильство не можуть розглядатися як особиста справа членів сім'ї. Необхідна розробка комплексної системи соціальних заходів щодо захисту прав людини в сімейній сфері і щодо профілактики сімейних злочинів. За допомогою засобів масової інформації та просвітницьких заходів слід здійснювати пропаганду ненасильницьких методів вирішення домашніх конфліктів. Зокрема, ми бачимо сенс впровадження в практику соціальних служб консультацій та бесід з проблем правового регулювання сімейних взаємин, збільшити кількість соціальної реклами з проблем сімейної політики, поширювати інформацію про цивільні права членів сім'ї і обов'язки по вихованню дітей і, звичайно ж, активно залучати громадську увагу до проблеми неприпустимості сімейного насильства і домашньої жорстокості.

Література

1. Бова А. Модель факторів, що обумовлюють насильство в сім'ї. *Український соціум*. 2005. № 1 (6). С. 15 – 25.
2. Бодров В. А. Психологические механизмы адаптации человека. *Психология адаптации и социальная среда : современные подходы, проблемы, перспективы* / отв. ред. Л. Г. Дикая, А. Л. Журавлев. Москва. 2007. С. 624.
3. Гендерная психология : практикум / под ред. И. С. Клециной. Санкт-Петербург : Питер. 2009. С. 496.
4. Горшкова И. Д. Домашнее насилие в отношении женщин : масштаб, характер, представления общества. *Пресс Москва*. 2003. № 4. С. 3 – 51.
5. Грабська І. А. Насильство у подружніх стосунках: зарубіжний досвід досліджень та консультування. *Практична психологія та соціальна робота*. 1998. № 9-10. С. 20 – 25.
6. Десяткин С. В. Опыт ненасилия в XX столетии. *Социальные и гуманитарные науки*. 1999. № 1. Философия. С. 92-104.
7. Єфімова Г. О. Соціальна робота з жінками, які постраждали від насильства в сім'ї. Соціально-психологічний та філософський підхід до проблем сучасного

- суспільства : матеріали наукової конференції. м. Северодонецьк, 8 лютого-1 березня 2016 р. Северодонецьк. 2016. С. 139-142.
8. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII від 7 грудня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення : 15.11.2019).
 9. Малкина-Пых И. Г. Виктимология. Психология поведения жертвы : учебное пособие. Москва : Эксмо. 2010. С. 864.
 10. Новий тлумачний словник української мови / уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. Київ : «Аконіт». 2003. Т. 2. С. 926.
 11. Оржеховська В. М. Проблеми ненасильства неповнолітніх як гостре соціальне явище. *Превентивне виховання : проблема ненасильства* : зб. наук. практ. ст. / за заг. ред. В. М. Оржеховської. Київ : Олдіпнос, 2000. С. 3-8.
 12. Попередження домашнього насильства щодо дівчат та жінок у м. Києві: модель, особливості, перспективи / Я. І. Бордіян, Т. В. Журавель, О. Л. Кулаковська та ін. Київ : «ВБ «Калита». 2017. С. 98.
 13. Тунтуєва С. В. Соціально-педагогічна робота з особами, постраждалими від насильства сім'ї : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2015. С. 172.
 14. Фролова С. В. Психология и психотерапия психотравмирующих состояний у женщин, переживших насилие в семье. *Журнал прикладной психологии. Клиническая психология*. 2004. № 4-5. С. 58 – 63.
 15. Фуркало В. І. Філософський аналіз проблеми насильства і ненасильства в суспільному розвитку : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.03 / Львівський державний університет імені Івана Франка. Львів. 1998. С. 20.
 16. Шинкаренко О. Психологічні особливості жертв подружнього насильства: основні напрямки психокорекційного втручання. *Практична психологія та соціальна робота*. 2000. № 3. С. 25 – 28.

References

1. Bova, A. (2005). Model faktoriv, shcho obumovliuiut nasylstvo v sim'i [Model of factors that cause violence in the family]. *Ukrainian society*, 1 (6), 15–25 (ukr).
2. Bodrov, V. A. (2007). Psihologicheskie mekhanizmy adaptatsii cheloveka [Psychological mechanisms of human adaptation]. *Psychology of adaptation and social environment: modern approaches, problems, prospects*, Moscow (rus).
3. Klecina, I. S. (2009). Gendernaya psihologiya [Gender psychology]. *Practicum*, St. Petersburg (rus).
4. Gorshkova, I. D. (2003). Domashnee nasilie v otnoshenii zhenshchin: masshtab, harakter, predstavleniya obshchestva [Domestic violence against women: scale, nature, representations of society]. *Press Moscow*, 4, 3 – 51 (rus).
5. Grabs'ka, I. A. (1998). Nasil'stvo u podruzhnih stosunkah: zarubizhnyi dosvid doslidzhen' ta konsul'tuvannya [Violence in marital relations: foreign experience of research and consulting]. *Practical psychology and social work*, 9-10, 20 – 25 (ukr).
6. Devyatkin, S. V. (1999). Opyt nenasiliya v XX stoletii [The experience of nonviolence in the XX century]. *Social Sciences and Humanities*, 1, 92-104. (rus).

7. Efimova, G O. (2016). Sotsialna robota z zhinkami, yakі postrazhdaly vid nasilstva v sim'i [Social work with women affected by domestic violence]. *Sotsialno-psychologichnyi ta filosofskiy pidkhid do problem suchasnoho suspilstva [Socio-psychological and philosophical approach to the problems of modern society]*. Proceedings from 8.02.-01.03.16 of the Scientific conference, in Severodonetsk, Vidvo SNU im. V. Dalya, 139-142. (ukr).
8. "Pro zapobihannya ta protydiuu domashnomu nasyilstvu" [on prevention and combating domestic violence] *Zakon Ukraini 2229-VIII vid 7.12.2017* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (date of appeal 15.11.2019).
9. Malkina-Pyh, I. G. (2003). Viktimologiya. Psihologiya povedeniya zhertvy [Victimology. The psychology of the victim's conduct]. Moscow: Eksmo (rus).
10. Aremenko, V. Y (2003). *Novij tлумachnij slovník ukráíns'koi movi [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]*. Vol. 2. Kyiv: Akonit (ukr).
11. Orzhekhovs'ka, V. M. (2000). Problemi nenasilstva nepovnoletnih yak hostre sotsialne yavyshche [Problems of nonviolence of minors as an acute social phenomenon]. *Preventive education: the problem of nonviolence*, 3-8. Kyiv: Oldiptyus (ukr).
12. Bordiyan, Ya I. (2017). *Poperedzhennya domashnoho nasyilstva shchodo divchat ta zhinok u m. Kyevi: model, osoblivosti, perspektivi [Prevention of domestic violence against girls and women in Kiev: model, features, prospects]*. Kyiv: VB «Kalita (ukr).
13. Tuntueva, S. V. (2015). *Social'no-pedagogichna robota z osobami, postrazhdalimi vid nasil'stva sim'i: navchakmnyi posibnyk dlya studentiv vyshcheykh navchalnykh zakladiv [Social-pedagogical work with survivors of domestic violence tutorial for students of higher educational establishments]*. State Institution Taras Shevchenko Lugansk National University. Starobil's'k: DZ "Taras Shevchenko LNU" (ukr).
14. Frolova, S. V. (2004). Psihologiya i psihoterapiya psihotravmiruyushchih sostoyanij u zhenshchin, perezhivshih nasilie v sem'e [Psychology and psychotherapy of psychotraumatic States in women who have experienced violence in the family]. *Journal of applied psychology. Clinical psychology*, 4-5, 58 – 63 (rus).
15. Furkalo, V. I. (1998). *Filosofskiy analiz problemy nasyilstva i nenasylstva v suspilnomu rozvytku [Philosophical analysis of the problem of violence and nonviolence in social development]*. (Abstract of Candidate's Thesis in Philosophy). Ivan Franko Lviv State University, Lviv (ukr).
16. Hinkarenko, O. (2000). Psyholohichni osoblyvosti zhertv podruzhnogo nasyilstva: osnovni napryamky psykholohicheskoy vtruchannya [Psychological features of victims of marital violence: the main directions of psycho-corrective intervention]. *Praktichna psihologiya ta social'na robota*, #3, 25 – 28. (ukr).

ДОМАШНЕЕ НАСИЛИЕ НАД ЖЕНЩИНАМИ КАК ОБЪЕКТ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ

В. В. Нестерчук

В статье проведен анализ проблемы домашнего насилия над женщинами. Отмечено, что эта тема требует повышенного внимания общества в целом и социальных служб в частности. Насилие в семье является одной из острых проблем современности, которая имеет глубокие корни и латентный характер, не имеет возрастных, социальных и государственных границ. В статье исследованы виды и степени проявления насилия в семье. Выявлены социально-психологические условия, детерминирующие содержание и динамику положительных изменений в формировании негативного отношения к фактам семейного насилия, изучен опыт работы социальных служб и общественных организаций по оказанию помощи женщинам, оказавшимся в сложных жизненных обстоятельствах.

Проанализирована законодательная основа исследуемого вопроса и выяснено, что в Украине за время независимости сформирована достаточно мощная национальная нормативно-правовая база по противодействию насилию в семье, которая в свое время была инновационной, но на сегодня требует существенных изменений, затрагивающих не только определения понятия насилия в семье, но и механизмов выявления и реагирования. В статье подчеркивается, что проблема насилия над женщинами в семье не теряет своей актуальности и признается как одна из наиболее острых социальных проблем украинского общества. Она негативно влияет на физическое и психологическое самочувствие женщин, отражается на репродуктивном здоровье, мешает возможности самореализоваться, обеспечить собственную финансовую независимость.

Совместные усилия государства, образования, здравоохранения, социальных работников, общественности должны быть направлены на быструю помощь женщинам, пострадавшим от насилия в семье и защитить их права и интересы.

Ключевые слова: домашнее насилие над женщинами, виды домашнего насилия, последствия домашнего насилия, работа социальных служб и общественных организаций.

VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE FAMILY AS AN OBJECT OF SOCIAL WORK

V. V. Nesterchuk

Article analyzes the problem of domestic violence, against women. This topic requires increased attention of society and social services. Domestic violence is one of the main problems of the modern world, this problem has deep roots and latent nature. It has no age boundaries, as well as social and state borders. The article explores the types of violence and the degree of manifestation.

The experience of social services and public organizations that provide assistance to women was studied.

The legislative basis of the studied issue is analyzed. A strong national legal framework for combating domestic violence has been established in independent Ukraine. Today this legislative framework requires significant changes. The new legislative framework should also address mechanisms for detecting and responding to violence.

The problem of violence against women in the family does not lose its relevance. The problem of domestic violence is recognized as a very acute social problem of Ukrainian society.

Violence has a negative impact on women's physical and psychological well-being and affects reproductive health. Does not allow self-realization and ensure their own financial independence.

Joint efforts of the state and social structures should be aimed at rapid assistance to women. The rights and interests of women affected by domestic violence must be protected.

Key words: *Domestic violence against women, types of domestic violence, consequences of domestic violence, work of social services and public organizations.*

Нестерчук Вікторія Валентинівна – аспірант кафедри соціальної роботи Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ, Україна). E-mail: librarydz_ldmu@ukr.net

Nesterchuk Victoria Valentinovna – Post-graduate student of the Department of Social Work of Taras Shevchenko Luhansk National University (Starobilsk, Ukraine). E-mail: librarydz_ldmu@ukr.net